

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гавлиевская Ю.Ю. Мониторинг и управление качеством образования [Электронный ресурс] / Ю.Ю. Гавлиевская. – Режим доступа : <http://festival.1september.ru/articles/214560/>.
2. Єрмакова С.С. Освітній моніторинг в контексті європейського виміру / С.С. Єрмакова // Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини: [зб. наук. праць] / . [гол. ред.: М.Т. Мартинюк] – Умань: ПП Жовтий, 2011. – Ч. 2. – С.93-101.
3. Єрмакова С.С. Технологія реалізації моніторингового супроводу професійної підготовки майбутніх викладачів вищих технічних навчальних закладів / С.С. Єрмакова // Науковий вісник Чернівецького університету: [зб. наук. праць]. – Вип. 560. Педагогіка та психологія. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т. – 2011. – С.21-34.
4. Єрмакова С.С. Феменологія моніторингу професійної підготовки майбутніх викладачів вищих технічних навчальних закладів / С.С. Єрмакова // Вісник Прикарпатського університету: [зб. наук. праць]. – Серія: Педагогіка, 2011. – Вип.ХL. – Івано-Франківськ, 2011. – Частина 3. – 2011. – С.76-80.
5. Концепція створення та функціонування Національної системи моніторингу якості освіти України / [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://nauch.com.ua/geografiya/36578/index.html>.
6. Мониторинг и статистика в образовании: Учебно-методический комплект материалов для подготовки тьюторов / С.А. Иванов, С.А. Писарева, Е.В Пискунова, О.Э. Крутова. – М.: АПК и ППРО, 2007.– 428 с.
7. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи/ за заг. ред. О.І. Локшиної – К.: К.І.С, 2004. – 128 с.
8. <http://www.profile-edu.ru/monitoring-v-obrazovanii-vidy-monitoringa-page-5.html>.

Королева И.И.

ОСОБЕННОСТИ МОНИТОРИНГА ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

В статье раскрыты особенности мониторинга процесса образования в высшем учебном заведении, что определяется дидактическим, воспитательным и образовательным подвидами педагогического мониторинга, его принципами и формами выполнения.

Ключовые слова: мониторинг образовательного процесса, качество образования, принципы и формы мониторинга, педагогический мониторинг, дидактический, воспитательный, образовательный..

Korolova I.I.

MONITORING FEATURES OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER SCHOOL

The features of the monitoring process of education in higher school, are defined in the article as didactic, training and education of pedagogical monitoring subspecies, its principles and forms of execution.

Key words: monitoring of the educational process, the quality of education, the principles and forms of monitoring, pedagogical, teaching, didactic, educational, educational monitoring.

УДК 371.134:8]:371.14

Кузнецов С.В.

РОЗВИТОК НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ- ФІЛОЛОГІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються проблеми професійного розвитку вчителя, уточнено зміст поняття "науково-методична компетентність", окреслено й аргументовано умови формування та удосконалення науково-методичної компетентності вчителів-філологів у

системі післядипломної освіти, розроблено модель індивідуальної траєкторії розвитку науково-методичної компетентності.

Ключові слова: науково-методична компетентність, учителі-філологи, післядипломна освіта, системно-діагностичний підхід, індивідуальна траєкторія розвитку.

На сучасному етапі модернізації системи освіти особливої актуальності набуває проблема підвищення професійної компетентності вчителів у системі післядипломної освіти, підготовки нової генерації педагогічних кадрів, підвищення їх професіоналізму та загальнокультурного рівня [2].

Розвитку професійної педагогічної компетентності присвячені дослідження таких науковців: Г. Єльнікової, О. Мариновського, І. Лернера, О. Пометун, О. Овчарук, А. Хуторського, В. Краєвського, І. Ісаєвої, А. Тарашенко та ін. На думку А. Хуторського, професійна компетентність – це єдність теоретичної і практичної готовності вчителя до здійснення педагогічної діяльності. Компетентність учителя автор трактує як здатність особистості на різних рівнях вирішувати різні типи педагогічних задач [10]. В. Краєвський, А. Хуторський запропонували розгляд професійної компетентності вчителя як єдність трьох складових: когнітивна (наявність системи педагогічних і спеціальних предметних знань); операціонально-технологічна складова (володіння методами навчання, технологіями, способами педагогічної взаємодії; особистісна складова (етичні і соціальні позиції й установки, риси особистості педагога). [4, с. 3-10]

XXI століття поставило нові завдання до вчителів-філологів: навчити учнів жити, використовувати мовні ресурси в усіх сферах життєдіяльності, формувати гуманістичний світогляд, загальну культуру, естетичні смаки, розвивати інтелект, емоції, уміння для творчого вирішення проблем. У Концепції літературної освіти зазначено, що одним із важливих напрямів української освіти є гуманітарний, який забезпечує духовний розвиток учня. У цих умовах педагог-філолог повинен мати високий рівень професійної майстерності. Тому серед пріоритетних завдань післядипломної освіти вчителів-філологів провідне місце посідає розвиток науково-методичної компетентності. Це багатогранний, творчий процес.

Модифікації науково-методичного супроводу педагогів присвячені дослідження (Г. Єльнікова, Н. Клокар, О. Мариновська, Н. Протасова, Т. Сорочан, А. Чернишов); технології організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами (Л. Даниленко, Г. Данилова, А. Єрмола, К. Євчук, Є. Хриков, Т. Шадріна); методичної (І. Зимня, М. Лук'янова, А. Маркова, М. Пентилюк, Л. Мітіна). Окремі аспекти проблеми розглядаються в дослідженнях і публікаціях С. Гончаренко, К. Везетіу, В. Студенікіної, О. Казакова, Ю. Мальованого. В. Студенікіна визначає такі критерії сформованості методичної компетентності вчителів української мови: мотиваційний, рефлексивний, системоутворювальний, діяльнісний, творчий; методичну діяльність словесника вважає підґрунтям до усунення методичних труднощів під час здійснення вчителем предметно-методичної діяльності [9, с. 7].

Проте науково-методична компетентність учителів-філологів ще не стала предметом фундаментальних досліджень, не отримала достатнього теоретичного осмислення. Тому постає потреба в уточненні змісту поняття "науково-методична компетентність", у розкритті особливостей зазначеної компетентності, визначенні умов, які ефективно сприяють її удосконаленню, розробці індивідуальної траєкторії розвитку науково-методичної компетентності вчителя-філолога в післядипломній освіті.

На основі аналізу фахових джерел нами уточнено зміст поняття "науково-методична компетентність" у системі післядипломної освіти, яка є однією зі складових загальної професійної компетентності вчителя-філолога.

Наукова компетентність – це фундаментальні знання теоретичних основ навчального предмета, сучасних досягнень психолого-педагогічної науки, методів навчання, методології і методики наукового дослідження, експерименту, наукове мислення вчителя, уміння

трансформувати наукові ідеї в практичну діяльність, наявність у педагога-філолога аналітичних, прогностичних, проектно-конструктивних, рефлексивних умінь.

Поняття "методичної компетентності" можна визначити як: знання змісту навчання (нормативно-законодавча база, Державний стандарт базової і повної середньої освіти, програми, навчальні плани, підручники), досконале володіння методикою викладання, глибокі знання з дидактики, сучасних тенденцій та методичних особливостей вивчення філологічних дисциплін, мотивація педагога-філолога на підвищення професійного рівня, здатність планувати, аналізувати свою діяльність, ставити мету, визначати проблеми й шляхи їх подолання, вибирати традиційні та інтерактивні форми, методи, прийоми навчання, запроваджувати інноваційні, інформаційно-комунікаційні технології, уміння прогнозувати, узагальнювати, популяризувати свій досвід, проектувати, створювати новий методичний продукт. Методична компетентність передбачає також і сукупність педагогічних компетенцій.

На підставі узагальнення основних положень наукових досліджень із зазначеної проблеми, ознайомлення з досвідом роботи вчителів-філологів навчальних закладів м. Херсона, діагностичних матеріалів виявлення рівня їх професійної компетентності нами визначено необхідні умови розвитку науково-методичної компетентності в системі післядипломної освіти:

- неперервність освіти, безперервність розвитку науково-методичної компетентності має забезпечуватися наступністю між підготовкою в закладах вищої освіти та післядипломної, у курсовий і міжкурсний періоди [1, с. 14-17];
- інтеграція науки і шкільної освіти, трансформування наукових ідей у педагогічну практику;
- усвідомлення суспільно значущих завдань учителя-філолога, педагогічне самомотивування, методична мобільність;
- диференційований підхід до розвитку науково-педагогічної компетентності, самоосвітня діяльність, наявність обґрунтованої індивідуальної траєкторії професійного розвитку на основі діагностичного принципу;
- системність і цілеспрямованість в організації науково-методичної діяльності вчителів, установа науково-методичного, науково-аналітичного, інформаційного супроводу;
- поєднання інноваційних форм і методів методичної роботи з традиційними, формування готовності вчителя до інноваційної, дослідницької діяльності, володіння Інтернет-технологіями;
- забезпечення умов для використання вчителем інформаційно-комунікаційних технологій;
- самоаналіз діяльності, діагностика, моніторингові дослідження динаміки розвитку науково-методичної компетентності;
- педагогічна взаємодія;
- стимулювання діяльності вчителя адміністрацією навчального закладу, визнання та схвалення досвіду;
- участь у професійних конкурсах, методичних заходах.

Удосконалення науково-методичної компетентності вчителів-філологів відбувається різними шляхами. Один із них – інтеграція науки і шкільної освіти, трансформування наукових ідей, теорій, новітніх технологій у педагогічну практику. Науковців і вчителів поєднує спільна мета: формування нового інтелектуального майбутнього, виховання справжнього громадянина України. Досвід Херсонського державного університету показує, що партнерство в системі "Викладач-учитель-студент-учень" – ефективна модель підвищення науково-методичної компетентності вчителів, викладачів, студентів, учнів, результативності навчально-виховного процесу. Нами розроблено програму професійної взаємодії "ХДУ – середнім навчальним закладам", де визначено три модулі.

Модуль 1. Науково-дослідницький (із залученням учителів-філологів): презентація теоретичних досліджень викладачів, ознайомлення з новими тенденціями розвитку філологічних наук; здійснення наукових досліджень на базі шкіл, проведення експериментів; апробація авторських програм і підручників; науково-практичні конференції, теоретичні семінари, педагогічні читання, лекції, повідомлення; організація діяльності щодо підтримки обдарованої учнівської молоді, робота з учнями-членами МАН.

Модуль 2. Навчально-методичний: обмін педагогічним досвідом; проблемні та науково-методичні семінари; спільна діяльність щодо проектування нових моделей освітнього процесу; розробка та впровадження експериментальних методик навчання та виховання, підготовка до друку матеріалів щодо вивчення філологічних наук; взаємне рецензування методичних посібників, авторських програм; участь викладачів у засіданнях педагогічних рад, методичних об'єднаннях; тренінги, майстер-класи, відкриті уроки, круглі столи, презентація і захист індивідуальних творчих проектів.

Модуль 3. Інформаційний: науково-методичне консультування; презентація досліджень і розробок щодо вдосконалення викладання предметів гуманітарного циклу, огляд наукової і методичної літератури, періодики; презентація педагогічних майстерень учителів-практиків, індивідуальних траєкторій розвитку науково-методичної компетентності, портфоліо; проведення Дня кар'єри.

Поєднання ресурсів та можливостей університету з практичним досвідом учителів-філологів сприяє ефективному розвитку професійної майстерності, створенню учителя нового типу – учителя-дослідника.

У створенні особистісно орієнтованої системи професійного зростання важливу роль відіграє самоосвіта, визначення індивідуальних освітніх маршрутів (проекти, індивідуальні траєкторії, портфоліо, кейс). Індивідуальна траєкторія розвитку навчально-методичної компетентності вчителя-філолога – це розробка програми найближчих і подальших перспектив професійного розвитку з урахуванням власного рівня професійної компетентності, реальних можливостей, потреб, удосконалення науково-теоретичної та практичної підготовки, персональний шлях реалізації особистого потенціалу. Побудова власної освітньої траєкторії професійного розвитку вимагає особливої технології і методики. Тому виникла необхідність у розробці моделі індивідуальної траєкторії розвитку науково-методичної компетентності вчителів-філологів.

Проведене дослідження показало, що проблема розвитку професійної компетентності вчителя-філолога є актуальною і має здійснюватися на науково-обґрунтованих засадах. Науково-методична компетентність учителів-філологів забезпечує результат процесу навчання, підвищує якість освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці індивідуальної траєкторії розвитку науково-методичної компетентності вчителів-філологів, програми професійної взаємодії вищих і середніх навчальних закладів. Проблема створення цілісної системи розвитку науково-методичної компетентності є до кінця не розробленою й вимагає подальшого дослідження.

Матеріали статті можуть бути використані в системі післядипломної освіти, методистами методичних кабінетів, директорами і заступниками директорів із навчальної роботи, учителями-філологами середніх загальноосвітніх шкіл.

**Модель
індивідуальної траєкторії
розвитку науково-методичної компетентності вчителя-філолога
(самоосвітня діяльність)**

**1 блок
Діагностичний**

Діагностування рівня власного професіоналізму, сформованості науково-методичної компетентності на засадах самооцінки

Моніторинг навчальних досягнень учнів

**2 блок
Мотиви діяльності**

Пізнавальні: професійне зростання, самоактуалізація, підвищення культурного рівня

Соціальні мотиви: визнання, схвалення досвіду, педагогічна взаємодія, позитивне проходження атестації

**3 блок
Формувальний**

Визначення науково-методичної проблеми, мети, цілей, перспективних завдань

Вивчення наукових джерел, методично-нормативної бази щодо викладання предмета, нових програм, підручників, розширення знань, умінь, навичок у галузі навчальної дисципліни

**4 блок
Перспективний**

Прогнозування кінцевого результату, створення науково-методичного продукту, оволодіння основами експериментальних

**5 блок
Діяльнісний**

Планування заходів щодо розвитку науково-методичної компетентності, вибір засобів і способів розв'язання проблеми

Інноваційна діяльність, генерація задумів

Професійна взаємодія
Вивчення перспективного досвіду

Навчання в системі підвищення кваліфікації відповідно до поставленої мети.

**6 блок
Технологічний**

Вивчення й запровадження новітніх технологій, інтерактивних методів навчання, досягнень педагогічної науки, Інтернет-технологій, конструювання власної педагогічної технології.

Проектування навчально-методичної бази

**7 блок
Упроваджувальний**

Використання напрацьованих матеріалів у власній педагогічній діяльності, розповсюдження свого досвіду

**8 блок
Рефлексивно-оцінювальний**

Моніторинг власної діяльності, навчальних досягнень учнів; обґрунтування результативності, осмислення досвіду, внесення коректив

Окреслення перспектив, презентація власного методичного продукту (кейс, проект, портфоліо, оригінальний дидактичний матеріал, статті, методичні посібники).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрієвський Б. М. Реалізація концепції неперервної педагогічної освіти – вимога часу // Актуальні проблеми розбудови національної освіти. Зб. науково-методичних праць. – Херсон: ХДПІ, 1997. – С. 14-17.
2. Державна національна програма "Освіта: Україна, XXI століття". – К., 1994.
3. Корицька Г. Р. Розвиток професійної компетентності вчителів-словесників у системі післядипломної педагогічної освіти: науково-методичний посібник / Г. Р. Корицька. – Запоріжжя: Просвіта, 2010.
4. Краевский В. В. Структура профессиональной компетентности учителя / В. В. Краевский, А. В. Хуторской // Педагогика. – 2003. – № 3 – С. 3-10.
5. Професійний розвиток педагогічних працівників: практична Андрагогіка: науково-методичний посібник / За загальною редакцією В. І. Пучова, Л. Я. Набоки. – К.: 2007. – 228 с.
6. Присяжнюк Ю. С. Розвиток методичної компетентності викладачів гуманітарного циклу в системі післядипломної освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ю. С. Присяжнюк. – К., 2010, – 277 с.
7. Радченко А. Є. Моніторинг професійної компетентності вчителя / А. Є. Радченко // Управління школою. – 2005. – № 35-36.
8. Стадова В. В. Теоретичні засади організації методичної роботи в сучасній школі: навчальний заклад на шляху реформування / В. В. Стадова – К., 1996. – 250 с.
9. Студенікіна В. Андрагогічні засоби розвитку методичної компетентності вчителів української мови в системі післядипломної педагогічної освіти / В. Студенікіна // Освіта на Луганщині. – 2010. – № 2.
10. Студенікіна В. Розвиток методичної компетентності вчителів української мови в системі підвищення кваліфікації: дис. ... канд. пед. наук: / В. Студенікіна / К., 2013 – С. 7.
11. Хуторской А. В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты // Отделение философии, образования и теоретической педагогики РАО. – Центр "Эйдос", 24.04. 2002.
12. Шовкун Л. М. Організаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності викладачів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. М. Шовкун. – К., 2010. – 197 с.

Кузнецов С.В.

РАЗВИТИЕ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ-ФИЛОЛОГОВ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматриваются проблемы профессионального развития учителя, уточнено содержание понятия "научно-методическая компетентность", очерчены и аргументированы условия формирования и совершенствования научно-методической компетентности учителей-филологов в системе последипломного образования, разработаны модели индивидуальной траектории развития научно-методической компетентности.

Ключевые слова: научно-методическая компетентность, учителя-филологи, последипломное образование, системно-диагностический подход, индивидуальная траектория развития.

Kuznetsov S.V.

DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL COMPETENCE OF TEACHERS OF PHILOLOGY IN THE POST-GRADUATE EDUCATION

In the article considered the problems of teacher professional development, clarified the meaning of "scientific and methodological expertise", outlined and argued the conditions of formation and perfection of scientific and methodological expertise of teachers of philology in the post-graduate education, designed the model of individual trajectory of development of scientific and methodological expertise.

Key words: scientific and methodological expertise, teachers of philology, post-graduate education, system-diagnostic approach, individual trajectory of development.